

УДК 373:542:811.161.2

ЛІНГВІСТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ МОДЕЛЮВАННЯ І ФОРМАТУВАННЯ СЛАЙДОВОГО ТЕКСТУ В ПУБЛІЧНІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Ірина Колеснікова

*ДВНЗ „Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”, кафедра української мови та літератури,
проспект Перемоги, 54/1, 02000, Київ, Україна,
тел.: (044) 489-09-34*

Проаналізовано лінгвістичні засоби форматування слайдового тексту, подано їх алгоритм, а також з'ясовано кореляцію між типом слайда (за декількома ознаками) та жанром слайдового тексту та визначено технологічні типи моделювання цих текстів у ракурсі публічної презентації.

Ключові слова: тип слайду, слайдовий текст, жанр тексту, кореляція, технологія моделювання.

Презентація - один з публічних засобів демонстрації інформаційного продукту, тому її можна розглядати як процес показу і використання інформації в інтересах користувачів [1]. Оскільки цей продукт являє собою документовані знання, призначені для задоволення потреб конкретної цільової аудиторії, презентант зобов'язаний володіти технологіями роботи з інформацією, що має дифузний характер (розглядаємо її лінгвальний аспект). Серед технологій виділимо такі:

- фільтрування (відбір інформації відповідно до тематики презентації та характеристик цільової аудиторії);
- документування (оформлення знань у вигляді картинки, графіка, схеми, таблиці та інших інструментів фіксування концентрованої інформації у відфільтрованому варіанті);
- кваліфікування (визначення її відповідності та актуальності щодо обраної теми);
- класифікація (професійний розподіл за логічною схемою);
- згортання/розгортання (моделювання тексту за функцією: слайдовий текст чи текст презентанта);
- синкопування (переактуалізація тексту відповідно до потреб аудиторії);
- модифікування (оновлення, фокусування ідеї за ситуацією спілкування під час презентації);
- моделювання (створення текстів різних жанрів);
- форматування (оформлення інформації відповідно до норм сучасної української мови);
- передавання інформації аудиторії, контактування з нею.

Ефективна презентація тяжіє до максимального спрощення засобів спілкування та максимальної інтенсифікації її змісту в умовах публічної комунікації, центральною фігурою якої є особистість презентанта-ритора. Основними аплікантами презентації є такі:

- слайд;
- слайдовий текст;
- текст презентанта.

Між змістом слайда і слайдовим текстом існує строга кореляція, оскільки тип слайда потребує тексту конкретного жанру, тому презентацію краще розглядати у форматі дискурсу (використовуються й інші засоби передавання та впливу на аудиторію: музика, анімація, світлові ефекти, гра шрифтів тощо).

Для раціональної підготовки презентації необхідно класифікувати використані слайди та відповідні типи текстів. Розглянемо один з можливих варіантів такої класифікації:

I. За центруванням інформації:

1. Слайд-фокус (концентрує увагу аудиторії на основному понятті) . Йому відповідають ключові слова, модифікована (спрощена) дефініція терміна, тлумачення слова.

2. Панорамний слайд (наприклад, загальне фото пам'ятки, коли складається враження, що користувач ніби заходить на її територію; або схема дисципліни, коли аудиторія занурюється в узагальнену схему проблеми, питання тощо). Для такого слайда підходить текст-коментар, доповнений розгорнутими поясненнями презентанта.

3. Сюжетний слайд, що має відповідну фабулу. До нього на окремому слайді можна додати художній текст, переформатований за потребами тематики.

Кумулятивний (синергетичний) ефект презентації складається з її інформативного фаршу (знань, емоційного впливу на користувачів, рівня активізації їх самостійної індивідуальної/колективної реакції тощо). Тематика презентації має корелювати з її архітектонікою (композицією), оскільки вона є і мистецьким продуктом, а презентант поєднує функції режисера та диригента. Такий симбіоз підсилює когнітивний результат і не спрощує інформацію. Він враховує не тільки можливості „німого кіно”, але й жанрову мозаїку слайдових текстів, нівелюючи або підсилюючи їх недоліки та переваги.

II. За ступенем занурення в тему (за коефіцієнтом „вписання” цільової аудиторії в інформаційний простір даного презентаційного проекту:

1. Слайд-штрих (виокремлює конкретну деталь). Дотичним буде текст-назва цієї деталі.

2. Слайд-уточнення (приклад до теоретичної інформації або додаткова обмежена інформація). Доцільним є у даному випадку текст-нотатки до слайду обсягом 1-2 рядки.

3. Слайд-фон (культурологічна інформація до теми). Можна використати лінгвокультурологічну довідку.

4. Слайд-алюзія (асоціація, емоційна пауза, пауза-агітування, пауза-заохочення аудиторії до словесного контакту). Доцільними стануть риторичні питання.

5. Слайд-натяк (цікавинка), що підштовхує аудиторію до дискусії, розслаблює її. Використовуємо проблемні питання (неглибокі за змістом, точкові).

6. Слайд-сигнал (слайд-світлофор), що налаштовує користувачів на запам'ятовування поданої інформації. Можна запропонувати текст-пояснення або римований текст.

III. За емоційним впливом на аудиторію:

Це можуть бути слайди з нейтральною, негативною або позитивною інформацією, що супроводжуються відповідними текстами-довідками.

IV. За типом аргументації:

1. Слайд-акцент (наприклад, аксіома, що не потребує доказів. Її достатньо просто озвучити).

2. Візуальний аргумент (графік, схема, таблиця), що супроводжується коментарем презентанта.

3. Слайд-калькулятор (цифрова інформація), який потребує/не потребує пояснень залежно від цільової аудиторії.

У. За композиційною функцією:

1. Титульний слайд-стандарт, не потребує тексту.

2. Слайд-приціл (відновлення втраченої уваги аудиторії). Можна використати коротку веселу історію, що влітається в тему, або риторичне питання.

3. Слайд-канон (захист авторського права). Текст вміщує покликання, біографічні дані (за потреби), доповнюється фото/портретом автора тощо.

4. Слайд-підсумок (висновки), текст якого декламується презентантом або виконується аудиторією.

5. Слайд-аплодисмент (подяка аудиторії та запрошення на наступні презентації).

Текст подяки довільний.

Логічна структура презентації являє собою струнке павутиння змістів з найпростішим і найцікавішим мовним супроводом . У ній щонайтісніше переплетені параметри і застереження, перестороги і детермінанти тощо, що презентують загальновідомі логічні категорії, зокрема причину, наслідок, умову, мету та ін., які можна представити у вигляді довільних графічних позначок (на вибір презентанта, кодифікованої системи таких позначок не існує). Це значно спростить текст слайду.

Центральне місце в презентації відведено презентанту-ритору та його тексту, що виконує функцію базового скелета, решітки молекули, логістичного маршруту, за яким рухається весь проєкт. Від нього залежить, наскільки яскравою і корисною буде сама презентація.

Розглянемо засоби лінгвістичного моделювання слайдового тексту:

1. Синтаксичні моделі як конструкційний мовний варіант кубика Рубіка, де виділяємо декілька рівнів: слово, словосполучення, просте речення, просте ускладнене речення, складне речення, фрагменти речень, детермінанти в простому і складному реченні, члени та нечлени речення тощо.

Можливості лінгвістичного моделювання слайдового тексту (тобто орієнтири та вектори семантичних замінів)залежать від подібності/неподібності змістів та функцій тих чи інших граматичних конструкцій . Відповідно до технологічних обмежень слайдовий текст не може перетворитися на роман з „надбудовами та прибудовами” (Іван Франко), він має вписатися в загальний дискурсний формат проєкту, в якому інформація дрейфує за задалегідь визначеним планом. Текст презентанта також не може бути укладений у форматі „ловені”, що поглинає і слайди, і текст до них. Презентаційний проєкт - це гармонійний, витончений продукт без лакун та інформаційних дірок і розривів. Він не є зливою знань яку спостерігають через екран, тому у коментарі не варто використовувати модель ССЦ/ССК (складне синтаксичне ціле або конструкція), оскільки подібні граматичні моделі потребують розчленування на смислові центри.

Серед прийомів оптимізації слайдового тексту можна виокремити художні (трансформація та редукція образних засобів), наукові (гіпероніми замість гіпонімів, термін замість дефініції і навпаки, якщо текст для презентанта треба розгорнути). Не варто забувати, що текст презентанта має надлишкову інформацію на випадок незвичайної ситуації при публічному спілкуванні. Оптимізація слайдового тексту полягає в його скороченні за обсягом , фрагментуванні та насиченні його інформацією. Розглянемо типи текстових фрагментів та синтаксичних моделей до слайдів:

1. Синоніми, антоніми, фразеологізми надають можливість обрати найкоротший словесний еквівалент до інформації слайда за умови обмеження вільного простору на

ньому. Щодо розміщення/конфігурації словесної інформації на слайді, найкращим зразком, на нашу думку, є варіант газетної розмітки, перевірений часом.

2. Відокремлені члени речення (крім означення) потребують редуції детермінанта, що уточнюється семантично у промові презентанта.

3. Слайдоцитати, що вмонтовуються в загальний текст презентації, стають органічним складником загального дійства, мають бути подані без порушень авторських прав.

4. Прикладка як змістовно вагомий, навантажений складник, що має рівновекторний характер (узагальнення, конкретизація, деталь, паспортизація, авторська фантазія), на відміну від інших відокремлених членів речення з точно визначеним вектором значення, редуції, як правило, не підлягає.

5. Вставні слова і речення як емоційний елемент тексту можна скоротити, оскільки емоції експонуються на обличчі презентанта та реалізуються через його жести. Якщо ж ці граматичні структури є модальними, їх краще транспортувати зі слайдового тексту до тексту презентанта або зафіксувати у вигляді довільних графічних знаків (таблицю з ними роздати в аудиторії до початку презентації). Словесні варіанти, що номінують послідовність інформації (по-перше, по-шосте), варто замінити математичними символами. Вставні речення, як правило, номінують надмірну інформацію, тому їх можна винести за дужки або скоротити.

6. Складносурядне речення потребує препарування за змістом речень-компонентів загальної синтаксичної конструкції або фрагментуванню (поставити крапку між його частинами або інший знак відповідно до змісту). Частина речення можна замінити сюжетним слайдом, оскільки саме складносурядне речення є ні чим іншим, як міні-сюжетом, тому його варто розділити на апіканти.

7. У складнопідрядному реченні виділяємо детермінант і визначаємо його семантичний вектор (місце, час, умова тощо), скорочуємо до ключової інформації.

8. У ССЦ/ССК залишаємо „родзинки”, усі інше скорочуємо або утворюємо більш просі синтаксичні конструкції.

9. Фразеологізми вживаємо як адекватні замітники ситуативної інформації, акумулятори її змісту, що поданий за допомогою декількох речень.

10. Однорідні члени речення є надлишковими компонентами слайдового тексту, що потребують корекції. Їх можна візуалізувати (картинка), скомпонувати, обравши або домінанту синонімічного ряду, або найяскравіший знак. Якщо така операція є неможливою, створюємо авторський багатокомпонентний неологізм (порівн.: *яблуневоцвітний, П.Тичина*).

До однорідних додатків можна обрати гіперонім/узагальнювальне слово, що номінує клас цих об'єктів чи суб'єктів. Та ж технологія є можливою щодо однорідних підметів або присудків. Якщо ж присудки означають різновекторні дії, їх варто проаналізувати і залишити семантично навантаженими.

Однорідні обставини можна реформувати за принципом „більша поглинає меншу”. Якщо ж один із цих компонентів є ексклюзивним за змістом, можна теж утворити дво-/багатокомпонентний авторський неологізм.

Окремо слід виділити так звані „слова-пастки”, що здатні розмити, розхитати або нівелювати інформацію тексту презентації. До них належать плеоназми (зайва інформація), омоніми (вносять двозначність у текст), пароніми (потребують чіткого тлумачення і прогнозування вірогідних асоціацій у публіки). Крім того, слайдовий текст має відповідати нормам сучасної української літературної мови, тобто він не повинен порушувати екологію публічного комунікативного простору.

Отже, презентація - це мультикомпонентний продукт, функцією якого є насичення і доповнення інформації, представлені ритором у публічному просторі, тому при її підготовці варто враховувати рекомендації як фахівців у галузі інформатики (технічний аспект), так і викладачів мови (лінгвальний аспект), щоб досягти успіху при спілкуванні з аудиторією.

1. *Каптерев А.* Мастерство презентации: Как создавать презентации, которые могут изменить мир/ Алексей Каптерев. - Москва, 2012.

*Стаття надійшла до редколегії 20. 04. 2017
доопрацьована 30. 05. 2017
прийнята до друку 15. 08. 2017*

LINGUISTIC INSTRUMENTS OF DESIGN AND SLIDINGSEAT TEXT FORMATTING ARE IN PUBLICPRESENTATION

Kyiv National Economic
University

*Vadym Hetman Kyiv Economic University
Department of Ukrainian language and literature
Peremoga blvd, 54/1,02000, Kyiv, Ukraine,
phone:(044) 489-09-34*

The modern specialist can't do without technologies of the work with the information such as filtration, documentation, skill, fure, symcopation, modification, simulation, formating, translation etc.

Presentation is one of the public methods of demonstration of informative product. The maximum simplification of ways of communication and maximum intensification of its contents in public communication conditions work towards efficiency of the presentation. The one who presents is the central figure of the presentational process. Its other components are slides, slide text and the text of the presentation.

Between the content of the slide and slide text the strict correlation exists. This slide demands the text of the certain genre, so it is better to analyze the presentation in a format of discourse. Such correlation we have to examine this way:

- centering of the information;
- its level of dipping in the topic of presentation;
- its emotional influence at audience;
- its argumentation of facts;
- slide composition.

The linguist can not only edits slide text, but also format it according to demands of audience.

Among different methods of linguistic modeling of the slide text we can name these:

- syntactical models as a constructive language alternative of Rubik's Cube with several levels;
- synonyms, antonyms, phraseologism as a short equivalent of the information of the slide;
- quotations, demonstrated with a help of slides;
- apposition as a meaningful element;
- parenthesis and word-groups as an emotional component of the text;
- preparation of compound sentences till the level of the simple ones;
- correction of the homogeneous parts of the sentens 'using' hyperonym/hyponym;
- abolition of the words-catches (pleonasms, homonyms, paronyms);
- correction of the text as for the modern language.

Key words: the type of the slide, the slide text, the genre of the slide, the corelation, the technology of modelation.